

Respons

Marokko: Konvertering fra islam til kristendommen

- Religiøs demografi
- Er det forbudt etter marokkansk lov å konvertere fra islam til en annen religion?
- Er det forbudt å drive kristen misjonsvirksomhet i Marokko?
- Hvilke reaksjoner kan en konvertitt risikere fra familie og nettverk?
- Mulighet for fri religionsutøvelse for kristne

Religiøs demografi

Den store majoriteten av marokkanere (rundt 99 % av befolkningen på ca. 34 millioner) er muslimer tilhørende maliki-skolen innenfor sunni-islam. Til tross for små, religiøse minoriteter i landet, er Marokko et muslimsk land hvor islam spiller en vesentlig rolle, både på statlig nivå og i folks dagligliv. En marokkaner blir automatisk ansett som muslim, av staten og av samfunnet rundt, fra fødsel til død, med mindre vedkommende har jødisk bakgrunn.

Islam er Marokkos statsreligion. Det marokkanske kongehuset bygger sin historiske og politiske legitimitet på kongens posisjon som de troendes leder (arabisk *amir al-mu'minin*). Den marokkanske staten støtter islam økonomisk og politisk og fremstiller seg som beskytter av Marokkos islamske arv. I parlamentsvalget i 2011 fikk Marokko for første gang en islamistisk regjering, ledet av Abdelilah Benkirane fra det moderate islamistiske partiet Parti de la Justice et du Développement, PJD. Sammen med kongehuset og Vest-Sahara utgjør islam "de tre tabuene" i marokkansk politikk. Disse tre temaene kan man ikke kritisere offentlig uten å forvente reaksjoner fra myndighetene.

Det finnes et lite jødisk samfunn i Marokko, men den jødiske befolkningen blir stadig mindre, blant annet som følge av masse-emigrasjon til Israel og Frankrike i etterkrigstiden. I dag utgjør den jødiske befolkningen kun rundt 4000 personer, hovedsakelig bosatt i Casablanca.¹ Amerikanske myndigheter opplyser at den jødiske minoriteten stort sett lever i sikkerhet i

¹ I 1952 utgjorde det jødiske samfunnet i Marokko rundt 220 000 personer, eller 2,3 % av befolkningen i landet (Mimouna u.å.).

Marokko, og beskyttes av marokkanske myndigheter ved behov. Marokkanske myndigheter legger også til rette for undervisning i jødedom, jødisk kultur og hebraisk i noen offentlige skoler, kultursentre og universiteter. Den jødiske minoriteten er også representert på et høyt nivå i statsapparatet, blant annet som rådgiver for kongen (U.S. Department of State 2013a; b). Antisemittisme forekommer i Marokko, særlig innenfor visse islamistiske miljøer, og terroraksjonen i Casablanca i 2003 rettet seg i stor grad mot jødiske mål (Landguiden u.å.).

Det finnes ulike anslag på antall kristne marokkanske statsborgere. Mens Landguiden (u.å.) opplyser at det finnes mindre enn 1000 marokkanske kristne, anslår amerikanske myndigheter antall kristne marokkanere til å ligge et sted mellom 4000 og 8000 personer, hovedsakelig marokkanere av berbisk opprinnelse bosatt i Sør-Marokko (U.S. Department of State 2013a). En konvertitt som er intervjuet av den marokkanske nyhetstjenesten H24Info (Bennamate 2013) imøtegår tallene fra amerikanske myndigheter, og anslår at det finnes rundt 60 000 kristne marokkanere i dag. Han viser til at det finnes hele landsbyer (*douar*), særlig i berberområdene, som kollektivt har konvertert til kristendommen, men som ikke oppgir dette til myndighetene i frykt for reaksjoner.

I tillegg til marokkanske kristne, finner man rundt 5000 praktiserende kristne utlendinger i landet, hovedsakelig i Casablanca, Tanger og Rabat og i andre urbane områder (U.S. Department of State 2013a).

Den katolske, den fransk-protestantiske, den russisk-ortodokse, den gresk-ortodokse og den anglikanske kirke har vært til stede i Marokko siden før landets uavhengighet i 1956², og opererer innenfor en offentlig anerkjent organisasjon, Conseil des Eglises Chrésiennes du Maroc. Ulike mindre protestantiske kirkesamfunn som har etablert seg i senere år er organisert i et eget nettverk, Association Marocaine des Eglises Protestantes, AMEP (U.S. Department of State 2013a).

Det finnes katolske og protestantiske kirkebygg i flere byer i Marokko. Den anglikanske kirke har kirkebygg i Casablanca og Tanger, den russisk-ortodokse kirke holder gudstjeneste i en bygning i Rabat og den gresk-ortodokse kirke eier en bygning i Casablanca hvor de holder gudstjeneste. De ulike protestantiske kirkesamfunnene, som er knyttet sammen i AMEP-nettverket, holder stort sett til i leide bygninger rundt omkring i landet. I tillegg finnes det flere husmenigheter som møtes i private hjem (U.S. Department of State 2013a; b).

Er det forbudt etter marokkansk lov å konvertere fra islam til en annen religion?

Konvertering er ikke forbudt etter marokkansk lov. Konvertering fra islam til kristendommen vil derfor ikke få noen rettslige konsekvenser i Marokko, kun sosiale.

Frafall fra islam (apostasi) er en alvorlig synd i islam. I en fatwa utstedt av islamske skriftlærdes høye råd (Conseil Supérieur des Oulémas du Maroc) i 2012, tillates dødsstraff for apostasi. Fatwaen skapte bekymring i det sivile samfunn i Marokko, og førte til en debatt om den teologiske begrunnelsen blant muslimske skriftlærde. I en fredagsbønn som omhandlet religionsfrihet i Ouhoud-moskeen i Safi i april 2013, hvor kong Mohammed VI var til stede, ble det understreket at det kun er kongen som har myndighet til å godkjenne lover som

² Marokko var fransk protektorat fra 1912 og frem til landet ble uavhengig i 1956. Spania hadde i samme periode kontrollen over et mindre område i nord rundt byen Tetuán, og frem til 1975 et område omtrent tilsvarende dagens marokkansk-administrerte Vest-Sahara (regionene Cap Juby, Seguia el Hamra og Rio de Oro). I kraft av å være hovedreligion i Frankrike og Spania, har katolisismen historisk forankring i Marokko.

regulerer trosfriheten. Prekenen blir ansett som en offisiell avvisning av fatwaen (Mrabet, Boudarham & Crétois 2013; katolsk hjelpeorganisasjon, møte i Rabat, mai 2013).

Er det forbudt å drive kristen misjonsvirksomhet i Marokko?

Ifølge straffelovens paragraf 220, er det forbudt å drive misjonering overfor muslimer i Marokko. Den katolske kirke driver ikke misjonering i landet, slik misjonsvirksomhet drives først og fremst av amerikanske evangelister (katolsk hjelpeorganisasjon, møte i Rabat, mai 2013). Marokkanske myndigheter har utvist flere utenlandske statsborgere som de mener driver misjonsvirksomhet med hjemmel i denne bestemmelsen, særlig i årene 2009 og 2010³. Det er også rapporteringer om husransaker, konfiskering av materiell og avhør av personer som mistenkes for å drive med misjonsvirksomhet (U.S. Department of State 2010).

Det finnes opplysninger om at kristne marokkanske statsborgere har blitt siktet og dømt for å ha drevet misjonsvirksomhet overfor muslimer. I september 2013 ble en kristen marokkansk mann dømt til to og et halvt års fengsel for misjonsvirksomhet i domstolen i Taounate i Nord-Marokko. Vedkommende er i dag løslatt i påvente av ankesaken, og har fått gratis advokatbistand fra den anerkjente menneskerettighetsorganisasjonen Association Marocaine des Droits Humains, AMDH (Jaabouk 2013). Landinfo har ingen uttømmende oversikt over tilfeller hvor marokkanske statsborgere har blitt siktet og eventuelt domfelt for misjonsvirksomhet, og kan kun vise til anekdotisk informasjon om denne problemstillingen. En katolsk hjelpeorganisasjon som Landinfo hadde samtaler med under en informasjonsinnhentingsreise til landet i mai 2013, opplyste at de på daværende tidspunkt ikke kjente til rettsaker mot marokkanske statsborgere for misjonsvirksomhet, kun utvisning av utlendinger. Man kan slutte ut fra foreliggende informasjon at saker mot marokkanske borgere for misjonsvirksomhet relativt sjelden kommer opp i marokkanske domstoler, uten at det er mulig å tallfeste omfanget av slik rettsforfølgelse.

Det finnes bestemmelser i straffeloven som forbyr å krenke islam, som for eksempel det å ikke overholde fasten under ramadan (Code pénal 1962, paragraf 222). I utgangspunktet gjelder denne regelen kun for muslimer, men i praksis også for de som opprinnelig var det, som ateister og konvertitter. Marokkanske statsborgere har ved flere anledninger blitt dømt etter denne lovbestemmelsen, men det ser ut til at den i større grad rammer ateister (eller andre som aktivt tar avstand fra islam offentlig) enn konvertitter⁴.

Hvilke reaksjoner kan en konvertitt risikere fra familie og nettverk?

Islam former og strukturerer dagliglivet i Marokko, både i den private og den offentlige sfære. Islam representerer også et viktig fundament for enkeltpersoner, familien og samfunnets moral og etikk. Et brudd med islam oppleves derfor av svært mange marokkanere som å ta

³ I 2009 og 2010 ble en rekke kristne utlendinger utvist fra Marokko på grunn av misjonering. Flere av de utviste utlendingene arbeidet på barnehjemmet Ain Leuh (rundt 20 mil øst for Rabat), og ble beskyldt for å ha forsøkt å omvende de 33 foreldreløse barna som bodde på hjemmet til kristendommen. Utvisningene fikk stor oppmerksomhet i internasjonal presse, som ofte formidlet et bilde av at Marokko forfulgte kristne på generelt grunnlag (Westerhoff 2010).

⁴ For eksempel måtte grunnleggeren av bloggen *Atheistica* (Ghazzali u.å.) flykte fra Marokko i 2012, etter å ha mottatt drapstrusler (Immigration and Refugee Board of Canada 2013). I 2009 ble en gruppe fra Mouvement alternatif pour les libertés individuelles (MALI) anholdt for å ha organisert en piknik under ramadan for å protestere mot lovforbudet mot å ikke overholde fasten (HRW 2009).

avstand fra kjerneverdiene som det marokkanske samfunnet er tuftet på. Derfor anses det å fornekte eller forlate islam til fordel for en annen religion som dramatisk av samfunnet rundt. Konvertitter er ifølge magasinet *Tel Quel* ansett som forrædere og overløpere av det muslimske storsamfunnet, og blir ofte ansett som ikke-marokkanere, fordi en marokkaner i storsamfunnets øyne per definisjon er muslim (Akalay & Hamdani 2010)⁵.

Ifølge Amnesty International (møte i Rabat, november 2011) vil alle marokkanere som konverterer til kristendommen og uttrykker dette offentlig bli møtt med fordømmelse fra det muslimske fellesskapet. Amnesty understreket at maliki-skolen i islam er den eneste tolererte religiøse retningen i Marokko (bortsett fra jødedom), og at alle marokkanere som tar avstand fra denne doktrinen (kristne, shia-muslimer, ateister og andre) ekskluderes fra storsamfunnet. På grunn av slik ekskludering, antar Amnesty at antallet konverteringer i Marokko er svært lavt, og at de som konverterer, praktiserer sin religion på en svært diskret måte, gjerne i private hjem, for ikke å tiltrekke seg uønsket oppmerksomhet.

Når det gjelder mulige reaksjoner på konvertering fra familie og nettverk, er det umulig å forutsi dette. Slike reaksjoner kan innebære alt fra latterliggjøring, trakassering, sosial marginalisering og eksklusjon til brudd med familien. En person som forlater islam vil lide et sosialt anseelsestap, og marginaliseres i de fleste sosiale roller; som representant for familien, som ekteskapspartner, forretningspartner og lignende. Således kan en konvertering sette begrensninger på en persons muligheter i det marokkanske samfunnet, særlig i arbeidslivet, siden tilgang til arbeid i stor grad går gjennom bekjentskap og nettverk.

Det er imidlertid ikke kjent at konvertitter utsettes for vold eller drap, verken fra statlige eller private aktører.

Ikke alle marokkanske konvertitter til kristendommen opplever reaksjoner, verken fra myndighetene, storsamfunnet eller familien. I et spesialnummer om kristne og konvertitter i det anerkjente magasinet *Tel Quel* (Akalay & Hamdani 2010), forteller pastor Hicham, som konverterte til kristendommen i 1990 og som i dag leder en liten marokkansk menighet, at han aldri har opplevd reaksjoner som kristen, verken under teologistudiene i Libanon eller som pastor i Marokko. Han opplyser at han har et utmerket forhold til familien og til myndighetene. Intervjuene med konvertitter i *Tel Quel* viser at reaksjonene fra familie og nettverk utgjør et stort variasjonsrom; mens noen konvertitter møter forståelse, skjuler andre sin overbevisning i frykt for reaksjoner, mens andre igjen ble avvist av familie og venner da de sto frem som kristne.

Det har vært en fremvekst av radikal islamisme i Marokko de siste tiårene, delvis parallelt med tilsvarende bevegelser i nabolandet Algerie og nordafrikanske miljøer i Europa. Økende radikal islamisme har snevret inn handlingsrommet for trosminoriteter, og det er ikke uvanlig at kjente konvertitter (særlig de som i tillegg aktivt kritiserer og utfordrer islam) utsettes for alvorlige trusler fra islamistiske grupper (Akalay & Hamdani 2010).

⁵ Det er såpass uforståelig for mange marokkanere at noen skulle ønske å forlate islam til fordel for en annen religion at mange tror det ligger økonomiske motiver bak en konvertering: større pengesummer, visum til USA og lignende (Akalay & Hamdani 2010).

Mulighet for fri religionsutøvelse for kristne

Til tross for at det ikke finnes noe lovforbud mot å konvertere i Marokko, og til tross for at religionsfrihet er nedfelt i grunnloven, vil marokkanske konvertitter i praksis kunne bli hindret i sin frie religionsutøvelse på ulikt vis.

Marokkanske konvertitter vil, ifølge flere uavhengige kilder, i praksis ikke kunne frekventere de offisielle, etablerte kirkene i landet, hvor kun utlendinger kan gå uten innblanding fra myndighetene (Akalay & Hamdani 2010; Immigration and Refugee Board of Canada 2011). Det er sannsynligvis derfor marokkanske konvertitter holder en lav profil og først og fremst samles i små bibelgrupper og til gudstjenester i private hjem. For å unngå å tiltrekke seg uønsket oppmerksomhet fra storsamfunnet, unngår marokkanske kristne å samles i store grupper. En kilde opplyser til magasinet *Tel Quel* at når en forsamling blir større enn 20 personer, splittes den i to av sikkerhetsmessige årsaker (Akalay & Hamdani 2010; Immigration and Refugee Board of Canada 2011).

Flere kilder opplyser at marokkanske kristne opplever å bli trakassert av både representanter fra myndighetene (særlig politiet) og det muslimske storsamfunnet (Akalay & Hamdani 2010; Immigration and Refugee Board of Canada 2011). Reaksjoner som trekkes frem er spytting og stygge tilrop. Det er kjent at politiet foretar razziaer mot kristne forsamlinger, men det finnes ingen informasjon om omfanget av slike inngrep, som ser ut til å komme i bølger⁶. Amerikanske myndigheter opplyser at omfanget av politirazziaer synes å ha gått ned den siste tiden. Noen kristne kilder har opplyst til amerikanske myndigheter at politiet har informert familie, venner og arbeidsgivere om at en person har konvertert, som et middel for å avskrekke folk fra å konvertere (U.S. Department of State 2013a).

Det er også grunn til å tro at marokkanske konvertitter identifiseres, overvåkes og avhøres av den marokkanske sikkerhetstjenesten *Direction de la Surveillance du Territoire (DST)*. Det er likevel ikke gitt at marokkanske kristne utelukkende anser denne overvåkingen som negativ. I et intervju med magasinet *Tel Quel* opplyser en marokkansk konvertitt at hun tror at DST følger med på dem delvis på grunn av deres egen sikkerhet, blant annet for å forhindre angrep og attentater fra islamistiske ekstremister (Akalay & Hamdani 2010).

En person som konverterer til kristendommen (eller en annen religion) må, på lik linje med andre religiøse minoriteter og ateister, avstå fra å kritisere islam offentlig. Mens konvertitter som utøver sin religion på en diskret måte i liten grad opplever systematisk inngripen fra marokkanske myndigheter, vil de som aktivt og militant forneker eller kritiserer islam, oppleve reaksjoner fra myndighetene og storsamfunnet. Et slikt tilfelle er den kjente *Brother Rachid*, som leder programmet «*Une question audacieuse*» («Et dristig spørsmål») på den arabiskspråklige, evangelistiske TV-kanalen *Al Hayat*. Som følge av gjentatte aggressive angrep på islam, har *Brother Rachid* mottatt trusler fra islamistiske miljøer, og etter å ha kommet på kant med sikkerhetstjenesten DST i 2005, forlot han Marokko og leder i dag programmet fra et ukjent sted utenfor Marokko (Akalay & Hamdani 2010).

Kristne minoriteter har ingen lovfestede rettigheter i Marokko, slik den jødiske minoriteten har. Mens den jødiske minoriteten har sin egen lovgivning i familie- og arvespørsmål, må

⁶ Omfanget av reaksjoner mot kristne ser ut til å øke i omfang i takt med hendelser som oppfattes som en trussel mot islam og i takt med synligheten til ulike evangeliske menigheter i offentligheten.

marokkanske kristne forholde seg til en islamsk lovgivning⁷. Dette innebærer for eksempel at marokkanske kristne må gifte seg og begraves etter muslimske prinsipper og riter (Akalay & Hamdani 2010).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Akalay, A. & Hamdani, H. (2010, 27. mars). La tentation du Christ. *Tel Quel*. Tilgjengelig fra http://www.telquel-online.com/archives/417/couverture_417.shtml [lastet ned 17. desember 2013]
- Bennamate, N. (2013, 30. mai). Les chrétiens marocains, ces péstiférés! *H24Info*. Tilgjengelig fra <http://www.h24info.ma/maroc/societe/les-chretiens-marocains-ces-pestiferes> [lastet ned 17. desember 2013]
- Buskens, L. (2010). Sharia and national law in Morocco. I: Otto, J. M. (Red.), *Sharia and National Law. Comparing the Legal Systems of Twelve Islamic Countries*. Cairo: The American University of Cairo Press, 89-138.
- [Code pénal] (1962). *Dahir N° 1-59-413 du 28 jourmada II 1382 (26 novembre 1962) portant approbation du texte du code pénal*. Rabat: Royaume du Maroc. Tilgjengelig fra <http://adala.justice.gov.ma/production/legislation/fr/penal/Code%20Penal.htm> [lastet ned 16. desember 2013]
- Ghazzali, K. el- (u.å.). *Atheistica*. *Atheistica* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://atheistica.com/> [lastet ned 18. desember 2013]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2009, 19. september). *Morocco: End police actions against persons accused of breaking Ramadan fast*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2009/09/19/morocco-end-police-actions-against-persons-accused-breaking-ramadan-fast> [lastet ned 16. desember 2013]
- Immigration and Refugee Board of Canada (2013, 12. mars). *Situation of individuals who renounce Islam (commit apostasy) in favour of atheism, including treatment by society and authorities; state protection available*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/cgi->

⁷ Familieloven er den eneste loven i dagens Marokko som er bygget på islamsk lov; alle andre lover er bygget på fransk (og i mindre grad spansk) lovverk og rettspraksis (Buskens 2010).

bin/texis/vtx/rwmain?page=country&docid=51ab47814&skip=0&coi=MAR&querysi=islam&searchin=title&sort=date [lastet ned 17. desember 2013]

- Immigration and Refugee Board of Canada (2011, 11. november). *Morocco: General situation of Muslims who converted to Christianity, and specifically those who converted to Catholicism; their treatment by Islamists and the authorities, including State protection*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/docid/4f4361e72.html> [lastet ned 16. desember 2013]
- Jaabouk, M. (2013, 11. oktober). Le procès du Marocain converti au christianisme reporté au 26 décembre, onze avocats le soutiennent. *Yabiladi*. Tilgjengelig fra <http://www.yabiladi.com/articles/details/2012/proces-marocain-converti-christianisme-reporte.html> [lastet ned 18. desember 2013]
- Landguiden (u.å.). *Marocko: Religion*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet [Elektronisk abonnementsstjeneste, lastet ned 17. desember 2013]
- Mimouna (u.å.). *Juifs du Maroc: 1952*. Casablanca: Mimouna. Tilgjengelig fra http://www.mimouna.net/index.php?page=contenu&number_page=42&cat_name=Juifs%20Du%20Maroc [lastet ned 14. januar 2014]
- Mrabet, A., Boudarham, M. & Crétois, J. (2013, 7. mai). Les ouléma de sa Majesté. *Tel Quel*. Tilgjengelig fra <http://www.telquel-online.com/En-couverture/Enquete-Les-oulema-de-sa-Majeste/568%20> [lastet ned 17. desember 2013]
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *Country Reports on Human Rights Practices for 2009 – Morocco*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136075.htm> [lastet ned 18. desember 2013]
- U. S. Department of State (2013a, 20. mai). *2012 Report on International Religious Freedom - Morocco*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/208616.pdf> [lastet ned 16. januar 2014]
- U.S. Department of State (2013b). *Country Reports on Human Rights Practices for 2012 – Morocco*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/204586.pdf> [lastet ned 16. januar 2014]
- Westerhoff (2010, 16. mars). Le Maroc lance la chasse aux évangélistes. *Libération*. Tilgjengelig fra http://www.liberation.fr/monde/2010/03/16/le-maroc-lance-la-chasse-aux-evangelistes_615423 [lastet ned 18. desember 2013]

Muntlige kilder

- Amnesty International, avd. Marokko. Møte i Rabat 16. november 2011.
- Katolsk hjelpeorganisasjon. Møte i Rabat 10. mai 2013.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.